

Strömsbergs kapell

Antikvarisk medverkan vid fasadmålning

Strömsbergs kapell, Torsås socken, Torsås kommun, Kalmar län, Småland

Liselotte Jumme

Kalmar läns museum

Byggnadsantikvarisk rapport oktober 2019

Kalmar läns museums bebyggelseenhet

Kalmar läns museums bebyggelseenhet utför antikvarisk medverkan vid förändringar och renoveringar av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse/bebyggelsemiljöer. Flera medarbetare är också certifierade som sakkunnig kontrollant av kulturvärden enligt Plan- och bygglagen.

Kalmar läns museum kan även erbjuda expertis inom exempelvis land- och marinarkeologi, konservering och kulturmiljöpedagogik.

www.kalmarlansmuseum.se

Antikvarisk medverkan – vad är det?

Alla kyrkor och kyrkogårdar tillhörande svenska kyrkan byggda före 1940 är skyddade enligt Kulturmiljölagen. Denna lag används också för att skydda vissa andra byggnader, så kallade byggnadsminnen. I Kalmar län handlar det om ca 135 byggnader, bebyggelsemiljöer, parker etc. När en sådan skyddad miljö ska förändras krävs ett särskilt tillståndsbeslut från länsstyrelsen, som får ställa villkor om hur åtgärderna ska utföras. Samma sak gäller när länsstyrelsen fattar beslut om så kallade byggnadsvårdsbidrag till olika kulturhistoriskt värdefulla miljöer eller byggnader runt om i länet.

För att åtgärderna ska genomföras enligt länsstyrelsens beslut, med antikvariskt perspektiv och traditionella metoder och material "som innebär minsta möjliga skada" på byggnaden eller bebyggelsemiljön ska arbetet följas av antikvarisk expertis, den antikvariske medverkande. Denne ska vara fastighetsägaren och hantverkarna behjälplig med goda råd, följa och dokumentera arbetet samt redovisa genomförda åtgärder i en rapport.

Strömsbergs kapell

Antikvarisk medverkan vid fasadmålning

Strömsbergs kapell, Torsås socken, Torsås kommun, Kalmar län, Småland

Författare	Bebyggelseantikvarie Liselotte Jumme
Foto	Författaren där inte annat anges
Granskad av	Antikvarie Magdalena Jonsson
Layout	Stefan Siverud
Diarienummer	Kalmar läns museum: 434-1395-2019 Länsstyrelsen Kalmar län: 32-221-2019
Utgivare	Kalmar läns museum 2019
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-1417-10 från Lantmäteriverket.
Utförd av	Kalmar läns museum, Bebyggelseenheten
Kontaktperson	Liselotte Jumme (LJ)
Beställare	Josefin Kvilland Rizos (JKR)
Kontaktperson	Josefin Kvilland Rizos
Hantverkare	Steke Stribrand (SS), Stribrands Måleri i Söderåkra och Rune Graae (RG), HerrBygg i Trekanten
Renoveringsperiod	Juni t o m oktober 2019
Fältbesök skedde	2019-06-11 JKR, SS, LJ 2019-08-22, SS, LJ 2019-10-22, SS, RG, LJ
Slutbesiktning	Utförs av Länsstyrelsen Kalmar län
Övriga handlingar och digitala fotografier	Förvaras i Kalmar läns museums topografiska arkiv.

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Kort om den aktuella byggnaden

Strömsbergs kapell invigdes 1918. Byggnaden uppfördes som en kombinerad kyrka och småskola med lärarbostad, en kombination som är unik i Kalmar län. Med läget i skogsbygden relativt långt från Torsås kyrka är Strömsbergs kapell också ett exempel på ett kapell i skogsbygden som skulle göra färden till en gudstjänstlokal kortare. Exteriört är byggnaden välbevarad sedan den uppfördes. Tillbyggnad av farstukvist och en ny entré i söder tillkom redan på 1920-talet. Hösten 2018 avsakraliserades och avyttrades Strömsbergs kapell efter beslut av Torsås pastorat. En ny privat

fastighetsägare tillträdde 1 november 2018. Avsikten är att byggnaden ska användas som sommarboende.

Kapellet ligger inte helt fullt i öst-västläge men nära. För enkelhetens skull benämns fasaden mot vägen med huvudentrén som den västra, korgaveln som den östra.

Strömsbergs kapell skyddas av 4 kap Kulturmiljölagen.

Västra fasaden inför ommålning.

Underslaget på lågdelen i sydväst där det fanns skador.

Utförda åtgärder

Den antikvariska medverkan har skett i samband med beviljande av byggnadsvårdsbidrag för aktuella åtgärder. Bidrag beviljat av Länsstyrelsen i Kalmar.

Fasader inklusive fönster- och dörrfoder men exklusive fönster och dörrar

Tillstånd före renovering

Starkt smutsade och delvis flagande ytor. Senaste gången var fasaderna sannolikt målade med en alkydoljefärg som strukits på relativt tjockt.

Entrén i väster inför ommålning.

Delar av södra fasaden inför ommålning.

Delar av södra fasaden inför ommålning.

Östra fasaden inför ommålning.

Hörnet i nordost inför ommålning.

Norra fasaden inför ommålning.

Entréparti i söder inför ommålning.

Vidtagna åtgärder

Fasaderna tvättades med hetvatten. Skrapning och slipning utfördes. På tre platser fanns virke som var rötskadat och behövde bytas ut. Detta gällde på underslaget på lågdelen mot sydväst samt på underslaget på högdelen mot nordost. Här byttes befintligt pärlspont till ny pärlspont med samma dimensioner som tidigare. En mindre skada fanns också i östra fasaden där delar av fasadvirke tidigare bytts ut. Här gjordes en iskarvning med några nya panelbrädor i utförande och material lika befintligt.

Trärena ytor grundmålades. Alla ytor mellanströks och slutströks. Linoljefärg från Engwall & Claesson användes. Färgfabrikantens anvisningar för målning av färgen (spädning, torktid) användes.

Till vita ytor användes kulören NCS S 0502-Y. Till grå ytor användes kulören NCS S 3502-Y.

Under pågående ommålning. Vissa ytor är bara tvättade och skrapade. På övre delen mot väster börjar målningen bli klar.

Skrapning pågår på norra fasaden.

Grundmålad yta efter tvättning och skrapning.

Målning från lift pågår på södra fasaden.

Steke Stribrand provmålar den grå kulören till foder.

Kommentarer

Målning av fönster och dörrar ingick inte i arbetena. Dock kommer fönsterrenovering utföras under vintern och dörrar målas därefter.

Målning av fasaderna skedde under hösten med tvätt och skrapning under augusti och målning under augusti, september och delar av oktober. Först färdigställdes de höga delarna på gavlarna och det höga mittskeppet på byggnadens långsidor. Dessa partier målades från lift förutom gaveln mot sydost där det byggdes en ställning. Vid slutbesiktningen såg målningen på dessa delar bra ut.

De nedre partierna färdigställdes sist. Målning skedde här från rullist. Målarens önskemål var att flytta fram slutstrykningen till våren 2020 men då skulle inte bidragsbeslutets slutdatum kunna hållas. Mellan andra och tredje strykningen gick det sju till åtta dygn av torktid eftersom vädret var fuktigt och relativt kallt för årstiden. Efter slutstrykningen av fasadernas nedre partier blev det en regnig och mycket kall natt som följdes av några kalla och fuktiga dagar. Vid slutbesiktningen kunde konstateras att det främst mot norr och väster, men i vissa partier även mot söder och öster, finns många mattfläckar där färgen ”krupit” dvs skinnat sig. Sannolikt är detta ett resultat av stort fuktpåslag och kyla nära efter slutstrykningen, sannolikt i kombination med att den fuktig väderleken gjort att mellanstrykningen inte var helt torkad innan slutstrykning, trots lång tork-

tid. Sannolikt kommer synligheten av dessa mattfläckar minska när linoljefärgen naturligt mattas i sin lyster. Dock kommer man på nära håll kunna se partierna där linoljefärgen ”krupit”. Målaren har lovat se till fasaden till våren 2020 för att möjligen åtgärda mindre partier om fläckarna fortfarande är väl synliga.

Eftersom målningen bara föregicks av skrapning av löst sittande färg (ingen renskrapning) och fasadpanelen hade tjocka lager färg blir det relativt synligt var skarvarna mellan bortskrapad färg och kvarsittande färglager finns. Allteftersom den till början blanka linoljefärgen naturligt mattas kommer synligheten för detta minska.

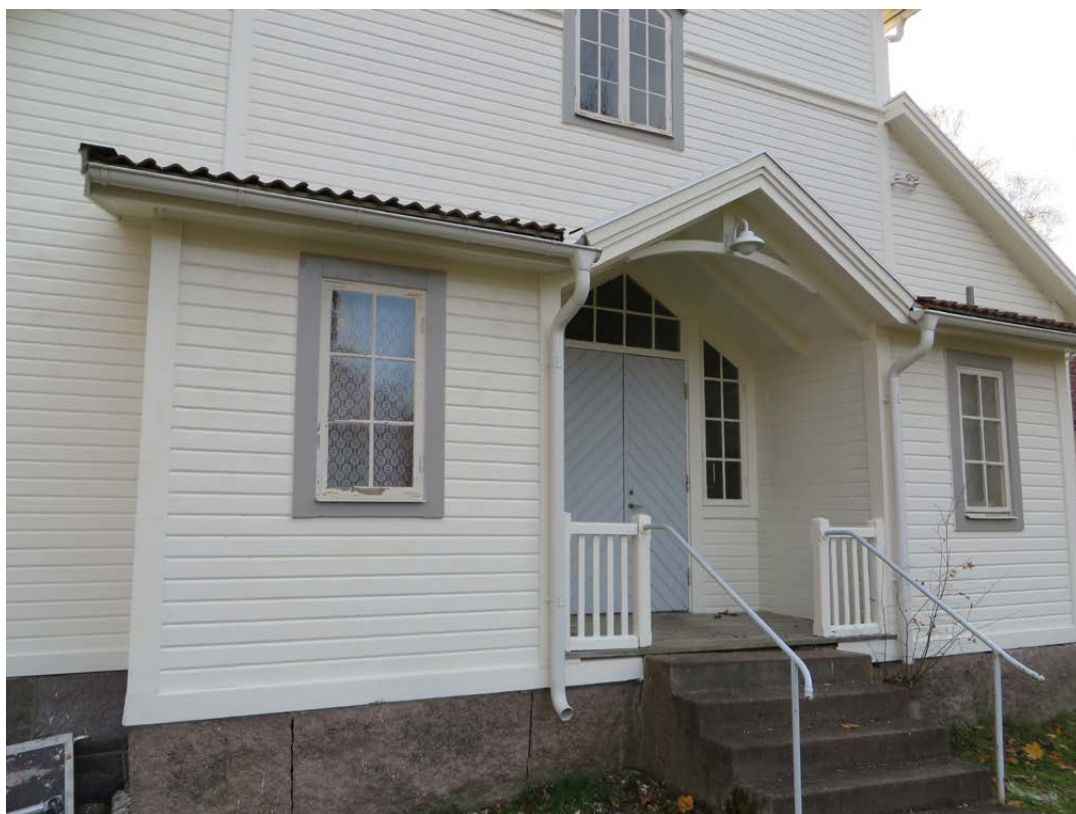
I bidragsbeslutet fanns anvisning om att kulörundersökning skulle göras gällande fasad, fönster, dörrar och foder. Val av kulör för målning av fasad, fönster, dörrar och foder skulle också tas fram av antikvariskt medverkande. Kulörval samråddes med länsstyrelsens Magnus Johansson över telefon. Kulörundersökningens resultat redovisas nedan under rubriken med samma namn.

I samband med fasadarbetet noterades att korset på taketsnock i öster var i mycket dåligt skick. Snickaren bedömde att det riskerade att rasa ner. Därför togs korset ned.

Hela renoveringen och ombyggnaden av Strömsbergs kapell följs under 2019 av SVT-produktionen Husdrömmar.

Kapellets västra fasad efter utfört arbete.

Entrén i väster efter utfört arbete.

Ett parti av södra fasaden efter utfört arbete.

Underlaget i sydväst lagat med ny pärlspont. Här kan man se mattfläckarna som främst finns i väster och norr.

En del av mittskeppets höga
södra sida efter utfört arbete.

Ett parti av södra fasaden efter
utfört arbete.

Östra fasaden efter utfört arbete.

Norra fasaden efter utfört arbete.

Detalj av norra fasaden där mattfläckar syns.

Nedplockat rötskadat kors bredvid stolen.

Kulörundersökning och valda kulörer

Alla kulörer anges från överst till underst.

Fasad

1. Vit ca 1005-Y10R till 1005-G80Y (starkt smutsad och svår att få en korrekt kulör på).
2. Därunder ett par vita lager, ca NCS S 0502-Y.

Dörrpar i söder (tillkom på 1920-talet)

1. Ljusblå, NCS S 2502-B
2. Varmvit, NCS S 0502-Y
3. Grå, NCS S 2502-Y

Dörrpar i väster (möjligen 1918)

1. Ljusblå, NCS S 2502-B
2. Grå, NCS S 3502-Y
3. Brun ca NCS S 5010-Y10R

Foder kring dörr i söder och väster liksom knutbräda i sydväst

1. Vit ca 1005-Y10R till 1005-G80Y (starkt smutsad och svår att få en korrekt kulör på).
2. Vit, ca NCS S 0502-Y
3. Grå, NCS S 3502-Y

Fönstersnickerier (skrapning utförd på några olika fönster)

Enbart vita toner hittades.

Sammanfattning

Fasader och fönstersnickerier verkar enbart ha varit målade i vitt genom åren. Dörrar och foder har under en period varit målade grå. Dörren i väster har också varit brun, vilket skulle kunna vara en ursprunglig dörrkulör. Den bruna kulören hittades dock inte på dörren i söder som tillkom på 1920-talet.

Färgsättningen som valdes i vitt och grått är sannolikt den som kapellet hade omkring 1920 (möjligen ej dörr i söder). Dock användes den grå kulören då på vissa andra delar vilket äldre

Knutbräda med grå färg underst NCS S 3502-Y visar att knutbrädorna i ett skede varit målade i grå kulör.

fotografier visar. Text var den horisontella listen som löper högt upp på den västra fasaden målade i en mörk kulör liksom knutbrädor. Fastighetsägaren önskade dock behålla befintlig uppdelning av kulörer. Där det inför ommålningen var vitt målades 2019 vitt. Där det inför ommålning var ljusblått målades 2019 grått.

Kulörer 2019

Fasader och fönstersnickerier: NCS S 0502-Y.

Dörrar och foder kring fönster: NCS S 3502-Y.

Fotograferad bild som hänger i Strömsbergs kapell visar kapellet vid invigningen 1918.

Sändlista

Länsstyrelsen i Kalmar län, kalmar@lansstyrelsen.se

Riksantikvarieämbetet, ata@raa.se

Josefin Kvilland Rizos, digitalt

Stribrands måleri, digitalt

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

